

Ellen van der Bok,
Breithe, 2015; glas,
div. oppervlaktetechnieken, graniet; 40 x
40 cm. Foto D. van Halewijn

Ellen van der Bok: Tekenen in glas

door Saskia Naafs

Ellen van der Bok is een van de weinige mensen die het ambacht van zandstralen tot in de puntjes beheerst. Al 30 jaar lang is ze zes dagen per week in haar zandstraalruimte te vinden. Deze ruimte is verboden toegang voor onbevoegden, maar door het raampje in haar kantoor kun je toch zien hoe ze werkt. Het tafereel heeft iets weg van een astronaut die met een mysterieuze klus bezig is op een ruimtestation ver hier vandaan. Van der Bok is onherkenbaar en heeft zich in een dik pak gestoken, op haar hoofd een helm met dikke glazen plaat voor de ogen. Ze is aangesloten op een lucht tank. In haar onbeschermden handen heeft ze een stevige brandweerspuiter waarmee ze met veel kracht korundkorrels tegen een glasplaat spuit. Dat doet ze niet met de haast van de brandweerman die een brand moet blussen, maar met de finesse van een chirurg die een uiterst ingewikkelde ingreep uitvoert. De korrels – vergruisd tot stof – dwarrelen door de ruimte. Een afzuiginstallatie staat hard te loeien. Ondanks het geweld van het stralen en het ronddwarrelend stof kan Van der Bok precies zien waar ze mee bezig is en weet ze de fijnste lijnen en suggesties van lichtinval in het glas te maken. Boven het lawaai van de afzuiginstallatie uit luistert Van der Bok naar het materiaal: kan ze deze streep nog iets dieper zetten of kan het glas niet meer aan?

Ellen van der Bok in de straalruimte. Foto D. van Halewijn, 2014

Ellen van der Bok in haar atelier in Goedereede. Foto Han de Kluijver, juni 2017

Ellen van der Bok, Wandobject Een spoor, 2016; steen, div. oppervlaktetechnieken; 60 x 60 cm. Foto D. van Halewijn

Op deze manier kan ze maximaal twee tot drie uur achter elkaar werken, dan stapt ze naar buiten om even tien minuten te pauzeren. "Het vergt een enorme concentratie", zegt ze. "Het is bovendien fysiek inspannend, zwaar voor je nek en armen." Maar na een kop koffie gaat ze het liefst meteen weer terug het pak in om zich terug te trekken in haar eigen wereld. "Heerlijk, niemand om je heen, alleen het werk en ik." Zes dagen per week werkt ze als glasvormgever en ontwerper in haar eigen atelier in Goedereede op het eiland Goeree-Overflakkee. Ze is gespecialiseerd in *deep carving sandblasting* – dat is iets anders dan het oppervlakkig mat maken van glas, zij brengt reliëf en diepte aan. Ze zandstraalt niet alleen glas, maar ook natuursteen, hout, trespas, koper en keramiek. Meestal gebruikt ze een proefstuk van haar werk om uit te leggen wat ze doet, want het laat zich moeilijk in woorden vatten: de gelaagdheid en de diepte van het bestraalde materiaal moet je zien.

Met deze techniek maakt ze zowel vrij werk als werk in opdracht. Zo is ze bezig met een ontwerp voor de pui van een art deco theater in Rotterdam, heeft ze net twee grafmonumenten gemaakt en de dorpsraad van de gemeente Goeree-Overflakkee heeft haar gevraagd een gedenkteken te maken voor de watersnoodramp van 1953, volgend jaar 65 jaar geleden. De andere helft van de tijd werkt ze aan haar eigen kunstwerken, liefst in glas of in natuursteen, haar favoriete materialen. "In steen kun je het materiaal echt laten spreken. In glas vind ik het mooi hoe je een 3D-effect kunt bereiken en kunt spelen met het licht. Door het zandstralen lijkt het alsof er beweging in het glas zit." Recent is ze gaan experimenteren met glasslijpen en polijsten. "Dat kost veel tijd, maar het gaat mij om het effect."

"Ik kan kunst maken dankzij het ambacht dat ik beheers", zegt Van der Bok. "De techniekkenis gebruik ik om te kunnen maken wat ik zelf mooi vind. In mijn vrije werk kan ik mijn emoties kwijt." Zo straalde ze in natuursteen een spoorlijn die achter een bocht verdwijnt. Voor haar een boodschap van optimisme: "Wat je ook meemaakt, het leven gaat door", maar anderen werden er juist somber van. "Het is tijdens een

tentoonstelling wel gebeurd dat iemand bij dit werk in huilen uitbarstte. Maar ik vind het juist mooi als een ander er zijn verhaal bij kan vertellen. Je moet de kijker de ruimte laten.”

Oefening baart kunst

Ellen kwam bij toeval in aanraking met dit ambacht. Als jonge kunststudent kwam ze over de vloer bij een zeefdrukbedrijf in Bergschenhoek. Daar zag ze

een man die ‘tekende in glas’ en ze was direct verkocht. “Dat vond ik zo fantastisch, dat je door de tekening heen kon kijken. Dat licht en die ruimte.” Op 18-jarige leeftijd bedong ze een stageplek bij zandstraler Jan van der Sluis met wie ze tot aan zijn pensioen zou samenwerken. In 2003 nam ze het bedrijf officieel van hem over en begon ze voor zichzelf. Ze gebruikte de bouwvakperiode om in drie weken tijd haar eigen

De zandstraalcabine van Ellen van der Bok. Foto Han de Kluijver, juni 2017

Ellen van der Bok (1967) is glasvormgever en beeldend kunstenaar. Ze woont en werkt in Goedereede.

Willem de Kooning Academie Rotterdam en Vrije Academie Rotterdam (1984-1993) |

Specialisatie zandstralen in glas en graniet (1987-1991) |

Specialisaties schilderen, olieverftechnieken, ontwerpen, grafische vormgeving, koudglastechnieken, airbrush (1993-heden) |

Specialisatie deep carving sandblasting (1997) |

Zelfstandige sinds 2003 |

Sinds 2013 EVC gecertificeerd.

Achterstraat 9, NL-3252 AB Goedereede, tel +31 (0)187- 496471 |

+31 (0)6-23262953.

www.ellenvanderbok.nl |

www.glas-steenbewerking.nl

Ellen van der Bok, *Sea as field*, 2016; glas, div. oppervlaktetechnieken, stalen standaard; 45 x 25 cm. Het beeld geeft de kwetsbaarheid weer van de oceanen, het onderwaterleven. Foto D. van Halewijn

atelier op te zetten en maakte zich aanvankelijk zorgen of de klanten haar wel zouden volgen, maar die angst bleek ongegrond.

Er is maar een handjevol zandstralers in Nederland. “Er is geen opleiding voor zandstralers”, zegt ze. “Je leert het door jarenlang te oefenen.” Door de jaren heen leerde ze meer structuren aan te brengen en zocht ze naar nieuwe machines en nieuw gereedschap. Ze is continu op zoek naar nieuwe mogelijkheden in haar vakgebied. Van der Bok zou graag het ambacht door willen geven, maar er is weinig animo, zegt ze. Er komen wel eens studenten bij haar kijken, maar die geven het vaak na een dag op: te zwaar, te inspannend. “Ik zou het zonde vinden als dit vak verloren gaat.”

Ellen van de Bok, Wandobject *Puiden oksat*, 2017; glasgravure; 22 x 45 cm. Foto D. van Halewijn

Om inspiratie zit ze nooit verlegen, ze observeert continu haar directe omgeving en heeft altijd een klein notitieboekje met stift in haar tas om steekwoorden te noteren of de eerste ruwe schetsen te maken. In haar atelier werkt ze de ontwerpen verder uit. Ze snijdt de tekeningen vervolgens met een chirurgienmesje uit in straalfolie dat ze op het materiaal plakt. In de zandstraalruimte brengt ze vervolgens de figuren aan. Het materiaal krijgt hierdoor reliëf, ze speelt met licht en schaduw. "Dat is een effect dat je nooit met een plakfolie kunt bereiken. Het is zoiets als een poster met een echt schilderij vergelijken", zegt Van der Bok.

Wat zij doet, is ouderwets handwerk, hoewel computers het leven natuurlijk gemakkelijker hebben gemaakt, voor berekeningen en tekstontwerpen bijvoorbeeld. Toch zal het ontwerpen en het zandstralen nooit helemaal door een machine overgenomen kunnen worden, denkt ze. "Daar zit geen leven in. Een leek ziet het misschien niet, maar ik wel. Het mist het ambachtelijke, het mist gevoel. Ik leg een stuk van mezelf in het werk, ik luister naar het materiaal. Een computer kan bovendien nooit zoveel variatie in lijnen aanbrenge. Met de hand heb je veel meer vrijheid." Na 30 jaar heeft ze nog altijd plezier in het stralen - het bedenken van ontwerpen en het zichzelf urenlang opsluiten in de straalruimte gaan nooit vervelen. "Ik probeer mezelf zo veel mogelijk open te stellen voor nieuwe ideeën en nieuwe ervaringen." ●

Van der Bok zou graag het ambacht door willen geven. "Ik zou het zonde vinden als dit vak verloren gaat."

Ellen van der Bok, Wandobject *Calio Cat*, 2014; zwart glas, div. oppervlaktetechnieken; 60 x 120 cm. Foto D. van Halewijn